

- Uvodna riječ -----1
- INPO -----1
- Transparency International-----2
- CDT -----3
- MOST -----5
- GONG -----6
- Centar za razvoj Srbije -----7

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

Bilten br. 2

Poštovani/e,

Pred vama je drugo izdanje biltena koji Centar za demokratsku tranziciju (CDT) priprema u saradnji sa partnerskim organizacijama: GONG iz Hrvatske, Građanska inicijativa MOST iz Makedonije, Inicijativa za progres iz Kosova, Centar za razvoj Srbije i Transparency International iz Bosne i Hercegovine. Objavlivanje biltena dio je projekta „Pare i partije – Crna Gora i region“, koji se realizuje uz finansijsku podršku Balkanskog fonda za demokratiju (BTD).

U periodu između dva broja desilo se dosta interesantnih stvari kada je finansiranje političkih partija u pitanju, a najveći utisak svakako je ostavila promjena vlasti na nedavno održanim izborima u Srbiji.

I ovog puta nudimo vam informacije iz prve ruke, od organizacija čije su aktivnosti usmjerene na praćenje finansiranja političkih partija. Tako Kosovo daje primjer kako politika nađe put da učini korumpiranim i postupak javnih nabavki i kako birokratija staje na put uspješnom istraživanju neregularnosti. U Bosni i Hercegovini nema političke volje da se unaprijedi zakonodavni okvir koji se bavi finansiranjem političkih partija, pa umjesto donošenja novog zakona pribjegavaju izmjenama postojećeg, kršeći pravila koja se odnose na način donošenja zakona. Crnogorske političke partije nastavljaju sa praksom nepoštovanja zakona, a uporedo sa njima se ni nadležni organi ne trude da unaprijede primjenu zakona i stanu na put raznim zloupotrebama. U Makedoniji je 2011. godina obilježena višemilionskim iznosima u finansijskim izvještajima političkih partija, dok i u toj zemlji nadležni organi „dostojanstveno ćute“. U Hrvatskoj se ulažu naponi da se partije koje su prekršile propise adekvatno kazne, kao i da se pitanju finansiranja partija dodijeli adekvatno mjesto na pravno-političkoj javnoj sceni. Konačno, u predizornoj Srbiji nadležni organi su pokazali više interesovanja da prate regularnost izbornog procesa, dok su partije trošile ogromne svote novca. Međutim, tek će se u periodu koji predstoji znati konačan skor izborne trke kada su u pitanju utrošena sredstva i poštovanje propisa.

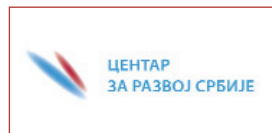
Pozivamo vas da i dalje pratite naš rad i nastojanja da unaprijedimo sistem finansiranja političkih partija na regionalnom nivou.

Do sljedećeg broja.
Dragan Koprivica,
Izvršni direktor CDT-a

Olakšavanje pristupa informacijama kao efikasno sredstvo za praćenje novca u politici - slučaj Kosova

Skoro svi pokazatelji ukazuju da se Kosovo, i regija u cjelini, suočavaju s visokom stopom korupcije. U tom smislu, novac u politici je najuticajniji oblik korupcije i međusobno je povezan s drugim oblicima korupcije, uključujući javne nabavke, pravosudni sistem, policiju, itd. Uprkos ovome, broj zvaničnika izvedenih pred sud je beznačajan, a svi relevantni akteri, tužilaštvo, NVO i mediji, suočavaju se s problemima kad je u pitanju dokumentovanje takvih slučajeva korupcije.

Slučaj Kosova pokazuje veliki uticaj koji podaci i informacije dostupni na internetu mogu imati na uspješno rješavanje ovih izazova. Ilustrativni primjeri uspješnih istraživačkih izvještaja o praćenju novca u politici su izvještaji o tome kako partija na vlasti vraća kompanijama 350 puta veći iznos od iznosa donacije kroz postupak javnih nabavki, kako su određeni biznismeni povezani s određenim partijama, izvještaji o tome kako različiti politički zvaničnici manipulišu kompanijama i finansijskim sredstvima, netačne prijave imovine, itd. Ovi izvještaji su učinjeni dostupnima NVO i medijima zbog činjenice da zakon zahtijeva, između ostalog, da se sljedeći materijali objavljuju na internetu: svi ugovori o javnim nabavkama, registracije firmi, materijali Centralne izborne komisije, prijava imovine javnih zvaničnika, izvještaji Kancelarije glavnog revizora.

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

Internet stranica o javnim nabavkama (www.ks.gov.net/krpp) omogućava pristup svim dobijenim ugovorima o javnim nabavkama i tenderskoj dokumentaciji, uključujući obavještenja o poništavanju ugovora, informacije o kompanijama koje su se prijavile, cijenama, itd. Prednost internet stranice je u tome što se na njoj takođe objavljuju žalbe kompanija (veliki izvor za dalje istrage) i što ona nudi velike mogućnosti za filtriranje informacija koje bi mogle biti potrebne. S druge strane, internet stranica Agencije za registraciju firmi na Kosovu (www.arbk.org) i njena baza podataka su mjesto na kojima su detaljno navedene informacije o svim registrovanim firmama na Kosovu (vlasnici, kapital, datum osnivanja, vrsta aktivnosti, itd.) Ovo je omogućilo istrage političara, članova njihovih porodica i poslovnih partnera u vezi sa zloupotrebama poslovanja u svrhu političke i lične

“...partija na vlasti vraća kompanijama 350 puta veći iznos od iznosa donacije kroz postupak javnih nabavki...”

koristi (poređenje s prijavama imovine, uključujući i njihovu blisku rodbinu – dostupno na: www.akk-ks.org). Takođe i Centralna izborna komisija objavljuje mnoge podatke o donatorima, troškovima političkih partija i partija koje oni angažuju (www.kqz-ks.org).

Mogućnost analiziranja svih ovih podataka zajedno i njihovo povezivanje je ono što omogućava napredak na Kosovu i otkriva mnoge korupcijske prakse, uprkos dosadašnjem ograničenom uspjehu.

Stoga, iskustvo Kosova pokazuje da su dobar zakon, pa čak i efikasna primjena Zakona o slobodnom pristupu informacijama, nedovoljni za praćenje novca u politici, s obzirom da birokratija i ostala ograničenja obeshrabruju uspješne istrage.

Štetne izmjene Zakona ušle u parlamentarnu proceduru, a troškovi stranaka i dalje bez nadzora

Interresorna radna grupa je tokom aprila 2012. usaglasila prijedloge izmjena i dopuna Zakona o finansiranju političkih stranaka i uputila ih u parlamentarnu proceduru, uprkos ukazivanjima organizacija civilnog društva i međunarodnih institucija na štetnost usaglašenih rješenja. Naime, uprkos tome što se novim rješenjima ostavlja dodatna mogućnost uticaja donatora na rad stranaka kroz povećanje limita na donacije, te legalizovanju donacija kompanije koje vrše usluge na osnovu ugovora s vladom, kao i ignorisanju preporuka GRECO i OSCE, nacrt izmjena zakona je upućen u Parlamentarnu skupštinu BiH.

U isto vrijeme, u sastavljanju izmjena i dopuna pomenutog zakona, članovi Interresorne radne grupe nisu poštovali Jedinstvena pravila za izradu pravnih propisa u institucijama BiH, koja nalažu da izmjene i dopune zakonskih akata ne smiju prelaziti polovinu sadržaja akta. Naime, u nacrtu izmjena Zakona o finansiranju političkih partija BiH izmijenjeno je 16 od trenutno važećih 29 članova, što čini 60% sadržaja Zakona, čime su jasno prekršena pomenuta pravila, a članovi Interresorne radne grupe postupili su suprotno mandatu koji im je povjerila Parlamentarna skupština BiH.

Tokom aprila 2012. Centralna izborna komisija BiH (CIK BiH) je objavila konačno i finansijske izv-

ještaje stranaka za 2010. godinu, iako još uvijek nisu objavljeni rezultati revizije ovih izvještaja, usljed neefikasnosti i nedostatka kapaciteta Službe za reviziju finansijskih izvještaja političkih stranaka unutar CIK BiH. Iz prapratnih izvještaja CIK BiH, vidljivo je da su stranke za Opšte izbore 2010. prijavile troškove veće od 10 miliona KM, što je za oko 20% više u odnosu na Lokalne izbore 2008., te Opšte izbore 2006. S druge strane, stranke u BiH su tokom 2010. godine dobile oko 22 miliona KM iz budžeta različitih nivoa BiH, čime se nastavlja konstantan porast budžetskih sredstava koje se isplaćuju strankama iz godine u godinu. Međutim, s obzirom na nedovoljnu preglednost postizbornih finansijskih izvještaja, gdje nema detaljnog uvida u troškove stranaka tokom kampanje već samo zbirnih stavki, nemoguće je utvrditi na šta su tačno utrošena sredstva poreskih obveznika. U isto vrijeme, čak i kada izvještaji o reviziju budu dostupni, oni će uglavnom sadržati informacije o prekoračenim limitima na troškove kampanje, kojih u 2010. nije bilo, dok CIK BiH još uvijek nije nadležna za detaljnu reviziju troškova stranaka. Na ovaj način nemoguće je utvrditi tačnost finansijskih izvještaja, niti omogućiti uvid u pojedinačne troškove stranaka i svrhu utroška budžetskih sredstava.

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

U Crnoj Gori bez napretka: Novi zakon - stare prakse

U martu i aprilu smo u Crnoj Gori imali nove važne testove uspješnosti primjene novog Zakona o finansiranju političkih partija (ZFPP). Nalazi monitoringa CDT-a pokazali su da ni političke partije ni institucije sistema na tim testovima nijesu dobile prelaznu ocjenu. Tako smo, i pored unapređenja zakonodavstva, konstatovali iste probleme koje smo uočavali i prethodnih godina.

Većina opština je nastavila sa praksom neisplaćivanja ili kašnjenja sa isplatom sredstava za redovan rad partija na lokalnom nivou. Kad je CDT o tome počeo obavještavati javnost – opštine su počele izbjegavati da odgovaraju na naše zahtjeve za pristup informacijama, zbog čega ćemo neke odgovore potražiti pred Upravnim sudom.

Tek je nešto više od trećine registrovanih partija odgovorilo na obavezu iz ZFPP da do 31. januara donese i Državnoj izbornoj komisiji (DIK) dostavi Odluke o visini članarine.

Većina političkih partija je i ove godine propustila da o svom finansijskom poslovanju izvjesti nadležne institucije u skladu sa zakonom. Jedan broj partija je preskočio da podnese izvještaje, druge su to učinile sa zakašnjenjem u odnosu na propisane rokove, dok je većina izvještaja netransparentna do te mjere da je nemoguće uraditi bilo kakvu analizu njihovog sadržaja.

Sve registrovane političke partije su, naime, do kraja marta bile dužne dostaviti nadležnim institucijama (DIK i Državna revizorska institucija -DRI) svoje Godišnje završne račune i Godišnje izvještaje o prihodima, imovini i rashodima za prethodnu god-

inu. Međutim, od 37 registrovanih partija u Crnoj Gori, to je učinilo samo njih 20, od čega su mnoge partije to učinile sa zakašnjenjem. Sve parlamentarne partije su podnijele izvještaje, međutim čak šest njih je izvještaj podnijelo na starim, nevažećim obrascima. Stari obrasci, pored toga što su nevažeći, ne zahtijevaju od partija da prikažu svoje rashode, što je neprihvatljivo sa aspekta transparentnosti.

ZFPP predviđa da Ministarstvo finansija obustavlja isplatu sredstava za redovan rad parlamentarnim partijama, ukoliko u predviđenom roku ne podnesu završni račun za prethodnu godinu. Da bi Ministarstvo obustavilo isplatu, DIK ili DRI, kao institucije nadležne za sprovođenje Zakona, moraju im dostaviti obavještenje o tome. Trenutno je nemoguće dobiti jasan odgovor od ovih institucija o tome kad su partije predale izvještaje, i da li se godišnji izvještaji na starim obrascima smatraju važećim.

Analiza izvještaja nameće zaključak da partije ili nijesu željele da popune izvještaje na kvalitetan način, ili se nijesu snašle u ispunjavanju novih obrazaca.

Novi izvještaji sadrže informacije o strukturi rashoda i vrijednosti nepokretne imovine, te zahtijevaju preciznije podatke o prihodima od članarine i priloga pravnih i fizičkih lica. Međutim, ni partije koje su predale izvještaje na adekvatnom obrascu nijesu u potpunosti ispunile zahtjeve tog obrasca. Partije su u velikom broju slučajeva nedovoljno transparentno prikazale svoje prihode, a naročito rashode. Zabilježili smo primjere različitih matematičkih i logičkih grešaka, prepravljanja formula, parcijalnog i selektivnog odgovaranja na pitanja, nejasnoća i nelogičnosti u porijeklu prihoda i strukturi troškova, te brojne druge nekonzistentnosti u izvještavanju.

Novi zakon obavezuje partije da prijave i nenovčane (in-kind) donacije. Ono što je interesantno je da nijedna partija nije našla za shodno da kao nenovčanu donaciju prijavi to što joj se iz državnog ili opštinskih budžeta plaćaju, odnosno besplatno ustupaju poslovne prostorije, iako je to javnosti sasvim poznata činjenica.

Nadležni državni organi nastavljaju sa praksom nečinjenja i pasivnim pristupom prema problemima u finansiranju političkih partija.

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

Iako je ZFPP usvojen još prošlog ljeta, Ministarstvo finansija je čekalo posljednji trenutak da propiše obrasce za godišnje izvještaje političkih partija. Ovi su obrasci stupili na snagu tek 28. marta, što je dovelo političke partije u situaciju da imaju tek nekoliko dana za pripremu izvještaja. Na taj način je partijama ponuđen sjajan izgovor da za svoje izvještaje upotrijebe nevažeće obrasce, i javnost uskrate za informacije o svom finansiranju.

DIK-a, sa druge strane, čuti na brojna kršenja zakona i izgovara se nedostatkom kapaciteta i nepostojanjem procedura. Ipak, procedure postoje i vrlo su jasne. Kao institucija nadležna za nadzor nad sprovođenjem ZFPP, oni mogu (i moraju) inicirati prekršajne postupke pred nadležnim sudom uvijek kad posumnjaju da je došlo do povrede pravila. A da li je zakon prekršen utvrdiće sud u odgovarajućem postupku.

Takođe, nijedna od institucija nadležnih za sprovođenje ZFPP nije prihvatila svoju „prosvjetiteljsku“ ulogu – situacije kad se obratite medijima, građanima, partijama, kad apelujete, zahtijevate, opominjete... Umjesto toga, kontrola nad finansiranjem partija i dalje je, čini se, ekskluzivni zadatak nevladinih organizacija i medija.

U aprilu mjesecu smo imali i lokalne izbore u Tivtu i Herceg Novom – mali test primjene ZFPP u finansiranju izbornih kampanja, pred parlamentarne izbore koji se očekuju krajem godine.

Izborne liste su tokom kampanje bile obavezne da petnaestodnevno izvještavaju o donacijama prikupljenim od fizičkih i pravnih lica. Osnovni utisak koji se nameće nakon analize izvještaja je da partije nijesu razumjele kad počinje, a kad se završava izborna kampanja. Izvještaji su podnošeni u potpuno različitim periodima, i odnosili se na različite periode kampanje. Neke partije su u toku kampanje podnijele samo jedan, a neke čak pet izvještaja DIK-i. Ovo se dogodilo jer je DIK-a propustila da da odgovarajuće uputstvo partijama o datumima i rokovima za podnošenje izvještaja. Implementacija zakona neće biti bolja dok god organi za sprovođenje izbora ne počnu aktivno raditi na boljoj implementaciji zakona, umjesto reaktivnog postupanja kada se problem već pojavi.

Izborne liste su bile dužne i da u roku od 30 dana od dana održavanja izbora dostave nadležnim organima izvještaj o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava za izbornu kampanju,

zajedno sa pratećom dokumentacijom, koja mora uključivati i izvode iz banke koji prikazuju sve prihode i rashode sa računa za finansiranje izborne kampanje. Ti izvještaji su u prvoj polovini maja trebali da se pojave na sajtu DIK-e.

Međutim, na sajtu DIK-e su objavljeni izvještaji samo četiri od 11 lista koje su učestvovala na izborima u Herceg Novom, i to DPS, SNP, SDP i Novske liste. Međutim, uz ove izvještaje nije objavljen niti jedan izvod iz banke, što je suprotno ZFPP.

„...nijedna od institucija nadležnih za sprovođenje ZFPP nije prihvatila svoju „prosvjetiteljsku ulogu“ - situacije kad se obratite medijima, građanima, partijama, kad apelujete, zahtijevate, opominjete... Umjesto toga, kontrola nad finansiranjem partija i dalje je, čini se, ekskluzivni zadatak nevladinih organizacija i medija.“

Na sajtu DIK-e nema finansijskih izvještaja sljedećih lista: PzP, NOVA, DSS, DCB, SL, NS-SRS i OSS.

Na izborima u Tivtu je učestvovalo deset izbornih lista, ali se na sajtu DIK-e nalaze izvještaji za samo njih šest, i to DPS, SDP, HGI, NOVA, SPISP i koalicija DSS-SSR. Ipak, jedino su uz izvještaje HGI i koalicije DSS-SSR objavljeni izvodi iz banke i računi iz kampanje, u skladu sa ZFPP. Na sajtu DIK-e nema finansijskih izvještaja sljedećih lista: SNP, PzP, NS i LP.

CDT nastavlja sa monitoringom i zagovaranjem bolje implementacije zakona. U prethodnih par mjeseci novinski stubci i informativne emisije su bili puni naših saopštenja, kritika, apela. Državne institucije kojima su ta obraćanja upućena mudro čute. Kao i obično, čekaju da im isti ovi zahtjevi dođu u formi nekog izvještaja Evropske komisije. Jer napretka u pregovorima u okviru poglavlja 23 neće biti bez uspješne primjene propisa o finansiranju političkih partija.

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

Kako su se finansirale političke partije u Makedoniji u 2011. godini

S obzirom na činjenicu da se od objavljivanja prvog izdanja ovog biltena ništa novo nije desilo u oblasti finansiranja političkih partija u Makedoniji, evo nekih detaljnih informacija o finansiranju izbornih kampanja na prošlim parlamentarnim izborima 2011. godine i finansiranju političkih partije uopšte 2011. godine.

- Finansiranje izborne kampanje za prijevremene parlamentarne izbore 2011. godine

Ukupno 15 od 18 političkih partija koje su predale liste kandidata za prijevremene parlamentarne izbore, predalo je finalne finansijske izvještaje o izornoj kampanji. Sadašnji limit za donacije pravnih lica je 5% prihoda iz prethodne godine. Ovo je povezano sa nedostatkom transparentnosti u izvještajima, s obzirom da prihodi kompanija nijesu poznati i ne predaju se s izvještajem. Stoga bi trebalo uvesti odredbu u kojoj bi se navelo da izvještaji trebaju sadržavati i godišnje finansijske izvještaje kompanija koje su donirale sredstva političkim partijama kako bi se vidjelo da li su kompanije poštovale propisani limit.

U nekim izvještajima vide se velike razlike između navedenih prihoda i rashoda. Prihod je nedovoljan da pokrije rashod, a u izvještaju se ne navodi odakle su dobijena sredstva. U jednom izvještaju ova sredstva iznose čak 3 miliona €. (<http://www.sec.mk/ppi2011/media/fin-izves/3/fin-izve-kvmrodpmne.pdf>)

Veliki broj fizičkih lica koja su donirala iste novčane iznose je naveden u finansijskim izvještajima, što može ukazivati na to da se radilo o donacijama u organizaciji partije. (<http://www.sec.mk/ppi2011/media/fin-izves/3/fin-izve-kvmrodpmne.pdf>)

Zanimljivo je istaći da u nekim izvještajima koje su predale političke partije nijesu navedene nikakve donacije ili troškovi iako su te iste partije učestvovala na izborima 2011. godine. Stoga se može smatrati da ovi finansijski izvještaji uopšte nisu ni predati. (<http://www.sec.mk/ppi2011/media/fin-izves/2/sdpm2.pdf>)

Izvještaji ne sadrže iznos koji je stečen naplatom

članarine, ali razlog za to je propisani formular za izvještaje koji ne sadrži članarinu kao kategoriju u izvještaju. To će biti predmet daljeg poboljšanja putem podzakonskih akata.

- Finansiranje političkih partija uopšte tokom 2011. godine

Od 55 zvanično registrovanih političkih partija u Makedoniji koje su usklađene sa Zakonom o političkim partijama (usvojenim 2004. godine, posljednji put izmijenjen 2008. godine) samo 8 partija je Državnoj kancelariji za reviziju poslalo svoje izvještaje o donacijama tokom 2011. godine. Nijedan finansijski izvještaj političkih partija nije objavljen na internet stranici Državne kancelarije za reviziju, niti Kancelarije za javne prihode, što znači da ili partije nijesu poslale svoje izvještaje, ili ove institucije nijesu poštovale svoju obavezu da objavljuju ove izvještaje, u skladu sa Zakonom o finansiranju političkih partija. Ukoliko je u pitanju ovo posljednje, onda je situacija još više zabrinjavajuća, jer to pokazuje da čak ni institucije nijesu voljne da poštuju zakon.

Partije su takođe obavezne da objavljuju ove izvještaje na svojim internet stranicama. Od 18 političkih partija koje imaju internet stranice, samo je jedna objavila svoj finansijski izvještaj i izvještaj o donacijama za

“Sadašnji limit za donacije pravnih lica je 5% prihoda iz prethodne godine. Ovo je povezano sa nedostatkom transparentnosti u izvještajima, s obzirom da prihodi kompanija nijesu poznati i ne predaju se s izvještajem.”

2011. godinu. Na internet stranici druge političke partije su linkovi za te dokumente, ali linkovi trenutno nijesu dostupni. Još dvije političke partije su objavile samo svoje finansijske izvještaje. Međutim, radi se o manjim partijama, a nijedna veća politička partija makedonskog i albanskog bloka nije objavila dokument o svojoj finansijskoj situaciji. To ponovo pokazuje da je zakon na snazi samo za manje partije. Takođe, ukidanjem obaveze da se ovi izvještaji objavljuju u nekom od dnevnih listova, stepen transparentnosti je opao, s obzirom da 37 političkih partija nemaju internet stranice.

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

Nastojanja da se unaprijedi primjena propisa u Hrvatskoj

Nakon što je Državni ured za reviziju utvrdio niz nepravilnosti i prekršaja u financijskoj reviziji političkih stranka i nezavisnih zastupnika za 2010. godinu, GONG je pozvao Državno odvjetništvo (DORH) da prema službenoj dužnosti pokrene postupke protiv odgovornih stranaka i pojedinaca. Budući da su stranke koje su sudjelovale u bivšoj Vladi dobile uvjetno mišljenje za svoje financijsko poslovanje, a kako DORH dosad nijednom nije pokrenuo postupak utvrđivanja odgovornosti političkih stranaka za nezakonito financiranje i poslovanje, osim u odnosu na jedan slučaj HDZ-a, GONG je zatražio informaciju o reakciji DORH-a na nepravilnosti utvrđene u Izvješću o provedenom nadzoru financiranja izborne promidžbe prilikom parlamentarnih izbora 4. prosinca 2012. što je DORH-u poslalo Državno izborno povjerenstvo (DIP). Naime, prema izvješću DIP-a određene političke stranke i kandidati nezavisnih lista nisu ispunili obvezu javne objave zakonom propisanih izvješća o financiranju izborne kampanje te su prekršili odredbe Zakona u pogledu iznosa i vrsta donacija, a za što je sve propisana prekršajna odgovornost. DORH je u dva navrata izvijestio GONG kako je podnesen jedan optužni prijedlog i to protiv političke stranke Hrvatska seljačka stranka, dok u pogledu 6 izbornih sudionika nije odlučilo pokrenuti

“Sudjelovanjem u radnim skupinama Ministarstva GONG ima mogućnost direktno zagovarati najbolja zakonska rješenja, kao i zagovarati proaktivan pristup svih nadležnih institucija, koji će se temeljiti na uvažavanju stručnih znanja, iskustava i procjeni učinaka propisa, te osiguranju primjerenog prostora za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću.”

prekršajni postupak, a u odnosu na ostale istrage su još u tijeku. Obzirom da su političke stranke stupovi demokracije, a transparentnost financiranja političkih stranaka i razumno upravljanje javnim sredstvima doprinosi osnaživanju povjerenja javnosti u političke stranke, GONG planira ponoviti upit DORH-u tijekom srpnja 2012.

Dodatno, Hrvatska Vlada u travnju je prihvatila Akcijski plan za provedbu globalne inicijative - Partnerstvo za otvorenu vlast, čija je Hrvatska članica, za razdoblje 2012.-2013. U okviru te inicijative Hrvatska se obvezala provesti usvojene mjere i aktivnosti koje imaju za cilj osigurati konkretan napredak na

području transparentnosti i otvorenosti rada tijela javne vlasti, uključivanja i osnaživanja građana i civilnoga društva, borbe protiv korupcije te korištenja novih tehnologija za poboljšanje kvalitete usluga koje javna uprava pruža građanima. Kao članice Savjeta inicijative Partnerstvo za otvorenu vlast, predstavnice GONG-a zagovarale su za poboljšanje Zakona o financiranju političkih stranaka i izbornih kampanja te je GONG uspio uvrstiti odredbe o evaluaciji tog zakona i odredbe o stvaranju preduvjeta za javnu objavu i trajnu dostupnost podataka o donatorima izbornih kampanja i redovnog političkog djelovanja. Cjeloviti usvojeni Akcijski plan Povjerenstva za otvorenu vlast može se pronaći na sljedećem linku: http://www.uzu-vrh.hr/userfiles/file/Akcijски%20plan-Partnerstvo%20za%20otvorenu%20vlast-5_4_2012_.pdf

Nakon uspješnog zagovaranja i na inicijativu GONG-a, Ministarstvo uprave je osnovalo stručne radne skupine za izmjenu izbornog zakonodavstva u kojima sudjeluju i predstavnici GONG-a. Zasad su osnovane tri radne skupine, jedna čijoj je cilj izrada novog Zakona o popisima birača, druga koja se bavi unaprjeđenjem Zakona o financiranju političkih stranaka i izbornih kampanja te treća koja obuhvaća nešto širi spektar izbornih zakona: Zakon o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, Zakon o referendumu i drugim oblicima osobnog sudjelovanja u obavljanju državne vlasti i lokalne i područne (regionalne) samouprave, Zakon o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, Zakon o izborima općinskih načelnika, gradonačelnika, župana i gradonačelnika Grada Zagreba. Sudjelovanjem u radnim skupinama Ministarstva GONG ima mogućnost direktno zagovarati najbolja zakonska rješenja, kao i zagovarati proaktivan pristup svih nadležnih institucija, koji će se temeljiti na uvažavanju stručnih znanja, iskustava i procjeni učinaka propisa, te osiguranju primjerenog prostora za savjetovanje sa zainteresiranom javnošću. Tijekom 2012. očekuju se izmjene i poboljšanja Zakona o financiranju političkih stranaka i izbornih kampanja. Više o radnim skupinama može se pronaći na sljedećem linku: <http://www.uprava.hr/default.aspx?id=13277>.

Novac i politika

Regionalno zakonodavstvo, praksa i iskustvo

Monitoring finansiranja izborne kampanje

Da li će se politički akteri kretati u granicama određenim zakonom i da li će mehanizmi kontrole njihovog delovanja i ponašanja biti celishodni, pokazaće se već tokom izborne kampanje u Srbiji. Na osnovu dosadašnjeg monitoringa i praćenja „in vivo“ izbornog procesa, koji je sprovodila organizacija „Transparentost Srbija“, iznećemo prve utiske i najvažnije momente koji se tiču samog finansiranja političkih aktera i delovanja drugih učesnika u izbornom procesu.

Agencija za borbu protiv korupcije je započela monitoring izbornih aktivnosti što povećava šanse da eventualni prekršaji budu uočeni pravovremeno. Agencija se u nekoliko slučajeva poslužila i ovlašćenjem da vanredno zatraži podatke o finansiranju pojedinih aktivnosti koje su vršili predstavnici stranaka. Agencija je prikupila i godišnje finansijske izveštaje i čeka se na njihovo objavljivanje. Sve registrovane političke stranke, grupe građana i koalicije su bile dužne da podnesu godišnji finansijski izveštaj i po slovu zakona svi ti izveštaji se moraju objaviti na sajtovima političkih subjekata, rok je 8 dana od dana dostavljanja, što neke stranke još uvek nisu učinile.

Radiodifuzna republička agencija (RRA) izdala je Opšteobavezujuće uputstvo na količinu političkog marketinga u medijima sa nacionalnom frekvencijom i lokalnim medijima. Prema Opštoj odredbi, ako su izbori raspisani samo za određeno područje predizborni program može emitovati samo lokalni emiter. Lokalni medij može objavljivati samo oglase koji se tiču lokalnih izbora u toj opštini, ali je uočeno da određeni broj lokalnih medija emituje oglase koji se odnose i na republičke izbore. Na osnovu istraživanja je utvrđeno da neki lokalni mediji imaju neizmirena potraživanja još od prethodnih izbora, pa se postavlja pitanje ako i sada bude dugovanja da li će se, kada budu stigli partijski izveštaji, znati koji su to izvori finansiranja iz kojih je kampanja plaćena.

Misistarstvo finansija - lokalni organi. Na osnovu rezultata Istraživanja o trošenju novca iz budžeta lokalnih samouprava, primetno je da su izdvajanja iz budžeta mahom netačno određena. Istraživanjem su obuhvaćene skoro sve opštine u Srbiji i samo dve su imale tačno izdvojenu sumu, jedna za finansiranje redovnog rada stranaka a druga opština za finansiranje

izborne kampanje. Bilo da su opštine izdvajale više ili manje novca od onog što je propisano zakonom, loše je, jer može da dovede do samovolje pri određivanju sredstava i osporavanja regularnosti izbornog procesa ili nezakonitog trošenja gradskih i opštinskih budžeta. U čak 40 odsto gradova i opština ne objavljuju se javno i ne ažuriraju informacije o budžetu, što je direktno kršenje propisa.

Republička izborna komisija (RIK) – U cilju racionalnog trošenja sredstava namenjenih za biračke odbore RIK je po prvi put objavio ko čini članove biračkih odbora u stalnom sastavu, po strankama, tako da se zna koliko će koja stranka imati ljudi i koliko će sredstava stranka potrošiti. Odlukom RIK-a sprečeno je i veliko trošenje novca za posmatranje izbora u inostranstvu.

Državni funkcioneri – Mnogi političari u toku izborne kampanje, su se u javnosti, u isto vreme, pojavljivali kao predstavnici državnih organa i kao stranački aktivisti. Takva praksa je nedopustiva jer se na taj način nedozvoljeno koriste državni resursi, kampanja obavlja u radno vreme a političke aktivnosti finansiraju iz budžeta.

Na osnovu dosadašnjih istraživanja u pogledu troškova izborne kampanje i svih specifičnosti vezanih za izbore u Srbiji, koji će se analizirati od strane regulatornih tela nakon obavljenih izbora, kao glavni utisak ostaje da je izborni proces bio skup. U poređenju sa podacima mart – april 2011. godine, pokazalo se da su partije kroz parlament dvostruko povećale novčana sredstva za izbornu kampanju kao i troškove za redovnu aktivnost. Ako se uzme da država plaća što partije koriste, stiče se utisak da su partije otišle u krajnost tako što same utvrđuju sredstva za njihovo funkcionisanje u meri u kojoj im je to potrebno. Iz tih razloga, mogli bi se povesti primerom Nemačke u kojoj je Ustavni sud ograničio troškove i odredio gornju granicu iznad koje troškovi finansiranja ne smeju da idu.

